

ОСОБЛИВОСТІ СПРОЩЕНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ ПОЛЬЩІ

FEATURES OF THE SIMPLIFIED PROCEEDINGS IN CIVIL LEGAL PROCEEDINGS IN POLAND

Остап'як М.М.,

аспірант кафедри цивільного права

Навчально-наукового юридичного інституту

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Статтю присвячено дослідженню особливостей спрощеного провадження в цивільному судочинстві Польщі. У ній розкрито нормативне закріплення, структуру та механізм застосування спрощеного позовного провадження – від подання позовної заяви до можливості оскарження рішення.

Ключові слова: спрощене провадження, спрощене позовне провадження, своєчасний розгляд справ, прискорена процедура розгляду, малозначна справа, цивільне судочинство Польщі.

Статья посвящена анализу особенностей упрощенного производства в гражданском судопроизводстве Польши, его нормативного закрепления, структуре и механизму его применения – от подачи искового заявления к возможности обжалования решения.

Ключевые слова: упрощенное судопроизводство, упрощенное исковое производство, ускоренная процедура рассмотрения, незначительное дело, гражданское судопроизводство Польши.

This article is devoted to the analysis of characteristics of simplified proceedings in civil legal proceedings of Poland, its normative establishment in the law, structure and mechanism of its application, from filing a claim to the moment of appeal of the decision.

Key words: simplified proceedings, simplified consideration of the claim, timely consideration of cases, accelerated procedure of consider, insignificant court case, civil legal proceedings of Poland.

Постановка проблеми. Цивільний процесуальний кодекс України в редакції 2017 року запроваджує нову форму цивільного процесу – спрощене позовне провадження, метою котрого є своєчасне вирішення малозначних та інших визначених справ, які не потребують детальної формалізації процесу і є порівняно в економічних та часових рамках менш затратними. Разом із нововведенням даного механізму виникає ряд процесуальних питань. Своєчасний розгляд справи та ухвалення справедливого рішення є одними із засад цивільного судочинства, дотримання яких повинно мати місце і при розгляді справи в спрощеному порядку.

Цивільне судочинство Польщі вже тривалий час застосовує спрощене провадження, при цьому час від часу, вносять корективи на нормативному рівні для ефективного застосування цієї процедури. У рамках євроінтеграції в Європейський Союз Польща запровадила у своє законодавство європейську процедуру розгляду дрібних спорів. Розгляд становлення та розвитку спрощеного позовного провадження в цивільному судочинстві Польщі, зокрема в рамках зближення національного законодавства із нормами ЄС, є платформою для дослідження та в подальшому порівняння із спрощеною процедурою в цивільному процесі України.

Дослідження динаміки законодавства та практики Польщі у сфері спрощеного провадження є наглядним прикладом виявлення позитивних та негативних аспектів в дослідженому інституті з метою вдосконалення українського законодавства у сфері ефективного врегулювання процедури спрощеного розгляду цивільних справ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання запровадження в цивільне судочинство України та застосування на практиці знайшли відображення у працях таких науковців, як: Ткачук О.С., Бобрик В.І., Васильєв С.В., Сопільник Р.Л., та закордонних науковці-правників, зокрема: Małgorzata Manowska, JanKarol Wiegner, Elwira Marszałkowska-Krześ, Janusz Jankowski.

Метою статті є дослідження природи та специфіки спрощеного позовного провадження в Польщі та особливостей застосування даного механізму у цивільному судочинстві України.

Виклад основного матеріалу. Цивільне судочинство Польщі відносить спрощене провадження до окремого провадження, куди загалом також входять наказове, письмове провадження; європейський судовий наказ та інші. Спрощене провадження є обов'язковою процедурою, яка має на меті максимально прискорити розгляд дрібних справ. Загальними ознаками спрощеного провадження в Польщі є: обов'язковість; незначна складність справи; визначений грошовий поріг позовної заяви; чітко визначений перелік справ, які можуть розглядатися в порядку спрощеного провадження; спрощення процесуальних кроків шляхом уникнення формальних дій як для суду, так і для сторін, та стандартизація даних дій (у тому числі запровадження обов'язкових форм), поліпшення доказового провадження шляхом більш широкого посилення на знання, причини та життєвий досвід судді, а також оптимізація апеляційного провадження.

Обов'язковий характер спрощеного провадження полягає в необхідності кваліфікувати та визначити

відповідну справу малозначною. Варто звернути увагу, що пункт 2, § 1 ст. 13 Цивільного процесуального кодексу Польщі (Kodeks postępowania cywilnego), вказує: «у випадках, передбачених законом, суд розглядає справи відповідно до положень про окреме провадження». Це означає, що застосування положень, що регулюють окреме провадження, у тому числі спрощене провадження, відбувається незалежно від волі сторін, що надає цьому провадженню обов'язкового характеру (за умови ситуацій, описаних у пункті 2 §2 ст. 5053 і статті 5057 ЦПК Польщі [1, с. 1]).

Перед розглядом справи, потрібно її кваліфікувати відповідно до зазначених законодавством критеріях, для розгляду в спрощеному порядку. Уповноважений суддя обов'язково і відповідно до свого посадового зобов'язання (*ex officio*), оцінює, чи потрібно розглядати справу у порядку спрощеного провадження. Ці рішення мають важливий характер і дозволяють як сторонам, так і суддям судів першої та другої інстанцій, бути впевненими в тому, чи підлягає справа до розгляду в спрощеному порядку.

ЦПК Польщі у ст. 505¹ визначає справи, які можуть розглядатися у порядку спрощеного провадження районними судами (*sądu rejonowe*):

1) за вимогами, що виникають з договорів, якщо вартість спору не перевищує двадцять тисяч злотих, а у випадках вимог, що виникають із гарантії, гарантії якості або з невідповідності товару, проданого споживачеві за договором, за умови, що вартість предмету договору не перевищує цю суму;

2) за сплату орендної плати за житло та зборів, що стягує орендар, та плату за користування житлом в житловому кооперативі незалежно від вартості предмета спору [2, ст. 166].

У порядку спрощеного провадження суд може розглядати справи які виникають з трудового договору. Зокрема, це підтверджується постановою Верховного суду (*Sąd Najwyższy*) від 6 березня 2003 року III PZP 2/03, відповідно до якої, в справах у сфері трудового права (пункт 1 статті 476 ЦПК Польщі), де вимоги виникають з трудового договору (пункт 1 статті 505¹ ЦПК Польщі), застосовуються положення Цивільного процесуального кодексу щодо спрощеного провадження (ст. 505¹ – 505¹³ ЦПК) [3, ст. 1]. Також постановою Верховного Суду від 16 червня 2004 року I PZP 1/04 наголошено, що застосування положень про спрощене провадження, що стосуються трудового права, не тільки можливе, але й необхідне і є результатом абсолютного зобов'язання використовувати процедури, які не мають альтернативний характер. Отже, у разі, коли питання може бути розглянуто в спрощеній процедурі, воно має бути розглянуто у спрощеному провадженні [4, с. 1].

Головним чином, це вимоги про сплату простроченої винагороди за роботу, вимоги про сплату еквіваленту невикористаної відпустки, вимоги про виплату ювілейної винагороди, претензії на виплату вихідної допомоги за групі звільнення працівників [5, ст. 1].

Процесуальним законодавством Польщі встановлено специфічні вимоги щодо подання процесуальних документів у порядку спрощеного провадження, при цьому ці вимоги не застосовуються до справ, які розглядаються у загальному порядку. Так, стаття 505² ЦПК Польщі чітко встановлює перелік документів, які слід подати у відповідній формі. До них належить: позовна заява, відповідь на позов, заперечення проти заочного рішення та листи, що містять відповідні докази, що подаються в спрощеному розгляді. При цьому інші процесуальні документи (клопотання, заяви) можна подавати в звичайному порядку без застосування визначених форм чи бланків. Варто зауважити, що готові форми для заповнення вищезгаданих документів можна знайти на офіційних веб-сайтах Міністерства юстиції Польщі. З однієї сторони, це дозволяє конкретно і послідовно викласти свою позицію стороною, а для суду знадобиться менше часу на опрацювання такого документа, аніж позовної заяви у звичайній формі. Але, нерідко особа може і не знати як правильно заповнювати ту чи іншу форму чи необережно робити помилки, що можуть вплинути на розгляд справи в цілому.

Недотримання офіційної форми подання позову має негативні наслідки для позивача. Відповідно до загальних положень Цивільного процесуального кодексу Польщі (стаття 130), якщо заява була подана без дотримання визначеної офіційної форми або не може бути розглянута судом, через невиконання інших формальних умов, головуючий суддя вимагає від сторони виправити порушення протягом одного тижня і направляє заяву до цієї сторони. У заяві про виправлення порушень слід вказати всі виявлені порушення. Якщо сторона не виправляє заяву до закінчення терміну або повторно подає заяву з недоліками, то головуючий суддя постановляє ухвалу про повернення заяви [6, ст. 1].

Ще одним, свого роду, обмеженням у спрощеному провадженні виступає неможливість подання декілька претензій в одній справі. У спрощеному процесі можна заявляти лише одну претензію. Якщо декілька претензій об'єднуються в одному судовому процесі, вони будуть розділені на окреме провадження. Поєднання кількох вимог в одному позові допустимо лише у тому випадку, якщо це впливає з того ж договору чи договорів того ж типу. У випадку незаконного поєднання кількох вимог у одному позові, суддя наказує повернути позов, використовуючи ст. 130¹ ЦПК Польщі [2, ст. 168].

Задля своєчасного розгляду справи і виконання завдань спрощеного судочинства, на етапі розгляду справи в суді, не застосовуються механізми, що діють при звичайному розгляді справи. У спрощеному провадженні не застосовується зміна позову (стаття 193 ЦПК Польщі).

Отже, у спрощеному провадженні зміна позову не є допустимою. Неприйнятними є зміна поданого позову ні з точки зору якості (пред'явити іншого роду вимогу, змінити предмет), ні з точки зору

кількості (пред'явити вимогу у більшому розмірі). Навіть якщо нова позовна заява підходить під критерій розгляду справи у спрощеному провадженні, процесуальні дії позивача щодо зміни позову не можуть бути прийняті судом. Пропозиція, подана стороною для зміни позову, подання або випадкового втручання, буде відхилена судом, а позов про втручання за ст. 75 ЦПК Польщі буде направлено до відповідного відділу.

Суд може направити справу для звичайного розгляду, якщо вона виявиться складнішою, ніж оцінювали її сторони і суд, на перших етапах спрощеного провадження. Відповідно до статті 5057 ЦПК Польщі, якщо суд визнає, що справа є особливо складною або її вирішення вимагає спеціальної інформації, він продовжує розглядати справу, не враховуючи положення цього розділу. У цьому випадку, з позовних вимог не стягуватиметься додатковий внесок. Забезпечення § 2 ст. 1303 ЦПК Польщі, а саме обов'язок сплатити або доплатити плату з позову, не застосовується [2, ст. 40]. Зокрема, складність справи стосується і доказування, яке часом може вимагати залучення експерта. Приєднання доказів, в тому числі проведення експертизи, можуть потребувати додаткових витрат та розширення процедури доказування. Тому, відповідно до § 2 ст. 5056 ЦПК Польщі, висновки експерта не можуть бути допущені і розглянуті у спрощеному провадженні, а якщо суд встановить, що необхідні спеціальні відомості, які може надати експерт, то відповідно до ст. 5057 ЦПК Польщі, справа буде розглянута в звичайному провадженні.

Розгляд справи в спрощеному провадженні тягне за собою особливі наслідки. Зокрема, це перегляд справи. По-перше, суд розглядає апеляційну скаргу в складі одного судді, а не як і в разі звичайного розгляду в складі трьох суддів. Наступна особливість полягає в тому, що оскарження рішення, ухваленого у порядку спрощеного провадження, може ґрунтуватися на порушенні норм матеріального права, через неправильне його розуміння або неправильне застосування або порушення процесуальних норм. Суд другої інстанції може розглянути апеляцію на закритому засіданні (без слухання).

Відповідно до ст. 50511 ЦПК Польщі, суд другої інстанції не проводить доказове провадження за винятком документальних доказів. Але дане правило не застосовується, якщо апеляція базувалася на подальшому виявленні фактів або доказів, які сторона не могла використати у суді першої інстанції [3, ст. 168]. Законодавець зазначив, що дії суду другої інстанції будуть обмежені контролем за рішенням суду першої інстанції, але він не буде розглядати докази в більш широкому обсязі, ніж у суді першої інстанції, за винятком коли сторона не могла подати відповідні докази до суду першої інстанції. Якщо суд другої інстанції вважає, що доказове провадження має здійснюватися в більш широкому обсязі, ніж зазначено в § 1 ст. 50511 ЦПК Польщі, то єдиним варіантом застосування § 1 ст. 50512 ЦПК Польщі, тобто скасувати оскар-

жуване рішення та повернути справу на повторний розгляд [2, ст. 168].

Цивільний процесуальний кодекс Польщі у п. 3 § 2 ст. 3982 зазначає, що у справах, які розглянуті у спрощеному порядку, не допускається касаційне оскарження [2, ст. 115–116]. Хоча у разі, якщо справа, яка визнавалася такою, котру можна розглядати в спрощеному провадженні, але з тих чи інших причин розглядалася у звичайному порядку, подання касаційної скарги є допустимим.

Практикуючі юристи також виділяють і негативні аспекти спрощеного провадження. Так, спрощене провадження не надає позитивного впливу на тривалість розгляду. Дуже часто справи, розглянуті в спрощеному судовому розгляді, тривають довше, ніж питання, визнані в ході звичайного розгляду. Це пов'язано з тим, що сторони (особливо ті, хто не користується професійним представником) найчастіше змушені доповнювати та виправляти формальні недоліки через те, що вони відправляють неналежним чином оформлений позов. Окрім того, спрощені процедури обтяжені численними обмеженнями, в тому числі докази. Подання та докази, що підтверджують їх, повинні бути поданими в потрібний час. Пізніше заявлення вимог або подання доказів означає, що суд не приймає їх до уваги при прийнятті рішення. Сторона, яка не має допомоги професійного представника, може програти справу тільки тому, що не подала жодних обов'язкових доказів до позову [7, ст. 1].

Висновки. Спрощене позовне провадження в цивільному судочинстві Польщі слугує конкретній меті – зробити судочинство менш формалізованим у малозначних справах і справах незначної складності, та доступнішим для громадян, як і в українському судочинстві, проте, має ряд особливостей. По-перше, розгляд справи в спрощеному провадженні є обов'язковою процедурою, яка не залежить від волі сторін. По-друге, польський законодавець чітко окреслює категорію справ, які можуть розглядатися в спрощеному порядку, натомість в процесуальному праві України ч. 2 ст. 274 ЦПК України цей перелік є фактично відкритим. Позовна заява подаватися в офіційній формі. Задля виконання мети спрощеного провадження, ЦПК Польщі дисциплінує сторін до конкретно визначених та необхідних кроків, окрім того виключається дія декотрих норм, які б у загальному розгляді мали б застосовуватися (зокрема зміна позивачем позову). Також є особливості оскарження рішення в другій інстанції, де справа до розгляду приймається лише через порушення матеріальних та процесуальних норм, а розглядає справу тільки один суддя. Касаційний розгляд справи не допускається. Тим не менш, спрощене провадження в цивільному судочинстві Польщі існує з 2000-го року і хоча в процесі розвитку даного механізму відбувалися зміни, які не припиняються і на даний час, дане провадження цілком спрощує як і процес розгляду справи, так і доступ громадян до судового захисту своїм прав та інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Jankowski J. Postępowanie uproszczone w procesie cywilnym. *Czasopisma C.H. Beck*, 2000. – URL: <https://czasopisma.beck.pl/monitor-prawniczy/artukul/postepowanie-uproszczone-w-procesie-cywilnym/>.
2. Kodeks spostępowania cywilnego: Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Baza Internetowy System Aktów Prawnych. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19640430296>.
3. Uchwała z dnia 6 marca 2003 r. III PZP 2/03. Sąd Najwyższy. URL: <http://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/Orzeczenia1/III%20PZP%202-03.pdf>.
4. Postanowienie z dnia 16 czerwca 2004 r. I PZP 1/04. Orzecznictwo Sądu Najwyższego Zbiór Urzędowy Izba Pracy. URL: <https://prawo.money.pl/orzecznictwo/sad-najwyzszy/postanowienie;sn;izba;pracy;ubezpieczen;spolecznych;i;spraw;publicznych,ia,i,pzp,1,04,6315,orzeczenie.html?szukaj=wyrok>.
5. Książek Wanda. Postępowanie uproszczone – kiedy i w jakich sprawach. *Lexagit*, 2017. URL: <http://www.lexagit.pl/postepowanie-uproszczone-jakich-sprawach/>.
6. Small claims – Poland. European Judicial Network in civil and commercial matters. – 2018. URL: https://e-justice.europa.eu/content_small_claims-42-pl-en.do?member=1.
7. Karol Sienkiewicz. Więcej spraw w postępowaniu uproszczonym. Dochodzenie wierzytelności. Blog prawniczy dla wierzycieli, którzy chcą odzyskać swoje pieniądze. 2017. URL: <https://www.dochodzeniewierzytelności.pl/2017/03/29/nowy-prog-wartosci-przedmiotu-sporu-postepowaniu-uproszczonym/>.